

**16.-17. YY.DA YAŞAMIŞ ASKER ŞAİRLER ve GARP OCAĞI ŞAİRLERİNİN HARP
KONULU ŞİİRLERİ**
*WAR-THEMED POEMS BY SOLDIER POETS AND WESTERN GARRISON POETS IN THE
16TH AND 17TH CENTURIES*

Yasin MUTLU

Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ORCID ID: 158305017.

Özet

Savaşlar ve doğal olarak askerlik, Türk milleti için her devirde büyük ehemmiyete sahip olmuştur. Bu durum edebiyatımıza da yansımış ve Türk Halk Edebiyatı'nı da etkilemiştir. Bu çalışmada harplerin Âşık Edebiyatı'na 16. ve 17. yüzyıllardaki etkileri, bu yüzyıllardaki Âşık Edebiyatı'nın önemli asker ve Garp Ocağı şairleri üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Garp Ocakları, başka bir deyişle Mağrip Ocakları Osmanlı Devleti'nin 16. ve 17. yüzyıllarda Cezayir, Tunus ve Trablusgarp için kullandığı tabirdir. Osmanlı devletinde bu coğrafyanın fethi için görevlendirilen başta yeniçeriler olmak üzere bir takım fetih birlikleri vardır. Bu fetih birliklerinden bir kısmı saz şairleri zümresi yani Garp Ocağı Şairleri başka bir deyişle de Mağrip Ocağı şairleri zümresidir. Yetmişmiş bu zümre başta fetihlerin heyecanlarını, zafer destanlarını konu edinmekle beraber memleketlerinden kopmanın verdiği ıstırapı, özlemi savaşın zorluklarını memleketlerine geri dönme arzularını da dile getirmişlerdir. Bu çalışmada Garp Ocağı şair sınıfının ve bu dönemin önemli diğer asker şairlerinin, Türk Harp Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı'ndaki yeri ve önemi Harp temi üzerinden bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ordu şairleri, Garp ocağı şairleri, Mağrip şairleri, Türk harp edebiyatı.

Abstract

Wars, and consequently military service, have always held great significance for the Turkish nation. This reality has also influenced Turkish literature, notably affecting Turkish Folk Literature. This study examines the impact of wars on Âşık (Minstrel) Literature in the 16th and 17th centuries, focusing on prominent soldier-poets and poets from the Western Garrisons of that period. The term "Western Garrisons," or "Maghreb Garrisons," refers to the Ottoman Empire's term for Algeria, Tunisia, and Tripolitania in the 16th and 17th centuries. There were various conquest troops deployed by the Ottoman Empire, primarily janissaries, assigned to conquer these regions. Among these troops, a unique group of minstrel poets emerged—referred to as Western Garrison Poets or Maghreb Garrison Poets. This group expressed not only the excitement of conquests and the glory of victories but also the pain of separation from their homeland, the longing, the hardships of war, and their yearning to return home. In this study, the role and importance of the Western Garrison poets and other notable soldier-poets of this era in Turkish War Literature and Âşık Literature are analyzed through the theme of war.

Keywords: Military poets, Western Garrison poets, Maghreb poets, Turkish war literature.

Giriş

Türkler tarih boyunca buldukları coğrafyalar nedeniyle bazen zorunluluktan bazen de savaşçı kimlikleri gereği yeni yerler keşfetmek istemişler, bu yüzden harplerle hep iç içe olmuşlar, hemen hemen tüm tarihleri boyunca savaşmışlardır. Bu durum edebiyatımıza da yansımıştır. Bunun bir sonucu olarak harplerin edebiyatımıza yansımalarını incelemek üzere Türk Harp Edebiyatı alanı oluşmuştur. Bu çerçevede kimi zaman müstakil şahsiyetlerin şiirlerine yansıyan harp unsurları kimi zaman da bizzat savaşın içinde olan şairler tarafından şiire ve diğer edebiyat ürünlerine yansıtılmıştır. İşte tam bu noktada Halk Edebiyatı halkın içinden kopup gelen âşıkları, ozanları ile bizzat savaşın içinden çıkmış eserler vererek edebiyatımıza bu dalda çok önemli eserler sunmuşlardır.

Halk edebiyatında âşıklar mesleklerine göre sınıflara ayrılır. Asker âşıklar da onlardan biridir. "Asker âşıklar, yaşadıkları tarihi olayları temiz bir dil ve kahramanlık edasıyla destanlarında dile getirirler. Osmanlı tarihçilerinin kaydedemediği savaşlarla ilgili pek çok

bilgi, olayların içinde yaşamış olan asker âşıkların destanlarında açık ve ayrıntılı bir biçimde hikâye edilir. Savaşlar eleştirilir, zaferler övülür, yenilgilere neden olan padişahlar ve komutanlar yerilir. Savaşları ve tarihi olayları bizzat yaşamış olan asker âşıkların destan ve deyiş dizeleri arasındaki bilgilerin değerlendirilmesi, tarihimizin karanlıkta kalmış birçok noktasına ışık tutarak tarihe ve tarihçilere yardımcı olur.” (Arslan, 1999: 9). Bu cümlelerde değindiğimiz asker şairleri Halk Edebiyatı’nda en iyi temsil eden gruplardan biri de Garp Ocağı şairleridir.

Garp Ocağı şairlerine geçmeden önce Garp Ocakları ve Garp Ocağı şairleri hakkında bilgi verilip tematik şiir incelemeleri yapılacaktır. “Garp Ocakları, Osmanlı Devleti’nin XVI. ve XX. Yüzyıl boyunca Cezayir, Tunus ve Trablusgarp eyaletleri için kullandığı bir terimdir. Osmanlılar ilk defa Türk denizcisi Oruç Reis sayesinde 1516 yılında Cezayir’e girerken daha sonra 1551 yılında Trablusgarp’ı 1574 yılında ise Tunus’u topraklarının bir parçası haline getirdi. Bu fetihlerden sonra Cezayir 1516-1830, Trablusgarp 1551-1912 ve Tunus ise 1574-1881 yılları arasında Osmanlı hâkimiyetinde kaldı. Garp Ocakları’nın en önemli askeri gücü donanmalarıydı”.(Kuzucu, 2015: 1) Bu noktada bu askerlerin içinden bir şair zümresi ortaya çıktı ve bu şair zümresi Harp Edebiyatı’na ait olan hemen hemen tüm unsurları şiirlerinde kullandı. Bu şairler, edebiyatımızda asker şairler olarak nitelendirdiğimiz zümrelerden birini oluşturdu. “Garp Ocakları’nda özellikle yeniçeriler ve denizciler arasında birçok halk şairi yetişmiştir.

Akdeniz’de, Cezayir ve Tunus’ta birçok kahramanlık destanlarını Türk halk şairleri şiirlerinde terennüm etmişler ve günümüze zengin bir edebiyat ürünü bırakmışlardır. Mağripli halk şairlerinin eserlerinde fetih ve mücadele dönemlerinin şevkini, son dönemin hezimet ve çözüme tarihine ait safhaların çeşitli cephelerini ve hüznünü bulmak mümkündür. Devlete, iradeye, bilgiye, teşkilata, cesarete, feragate, ahlak ve imana bağlı birçok değerler bu eserlerde yer alır. Çırpanlı, Geda Muslu, Benli Ali, Kara Hamza, Nakdi, Mağriblioğlu, Kuloğlu, Derviş Ali gibi isimler bunların en tanınmışlarıdır. Bu edebi ürünlerde vatan hasreti geniş olarak yer alır.”(Çetin, 1996: 385) Bu şairler grubu, ailelerini de alarak Garp Ocakları veya Mağrip Ocakları denilen bölgelere göç edip hayatlarını orada idame ettirmişler, oraların bir parçası olmuşlardır. Doğal olarak oraların fethini, kendi yaşamlarını, İstanbul’a olan özlemlerini dile getirmişlerdir. Makale yazım sürecinde yapılan yüze yakın mecmua, kitap, makale ve süreli yayın taraması sonucunda, 16. ve 17. yüzyıl asker şairleri ve Garp Ocağı şairlerinin en önemlileri şu şekilde sıralanabilir: Benli Ali, Kara Hamza, Kuloğlu, Derviş Ali, Armutlu, Âşık Ömer, Gevheri, Kayıkçı, Kul Mustafa, Oğuz Ali, Geda Muslî, Hayali, Tamaşvarlı Gazi Âşık Hasan, Kâtibi, Şahinoğlu, Üsküdârî, Öksüz Dede, Kul Çulha, Bahşî, Çırpanlı ... Makalede tüm bu şairlere yer veremeyeceğimiz için, bazılarının kısaca hayatlarından ve harp unsuru bulunan şiirlerinden örnekler verilerek, bunların Harp edebiyatı unsurları bakımından tahlilini yapmaya çalışacağız.

1. Kayıkçı Kul Mustafa

Asıl adı Mustafa olan Kayıkçı Kul Mustafa, 17. yüzyılın güçlü halk şairlerinden biridir. Şiirlerinde Mustafa, Kul Mustafa ve Kayıkçı Kul Mustafa adlarını kullandığı görülür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Cezayir, Tunus ve Trablusgarp’ta Türk baba ve yerli anadan doğan, kul ve kuloğlu denilen askerlerden oluşan askeri sınıfa mensup denizci/yeniçeri asker şairlerinden olan Kayıkçı Kul Mustafa’nın, Kayıkçı ve Kul lâkabının buradan geldiği anlaşılmaktadır. Kayıkçı Kul Mustafa’nın asker şair olması nedeniyle birçok sefere katıldığını Bağdat, Revan, Şam, Halep ve Çukurova dolaylarında bulunduğunu şiirlerinden öğrenebiliyoruz.

Şiirlerindeki bilgilerden, gençliğinin Cezayir’de geçtiği ve ünlü denizci Murat Reis’in yanında bulunduğu anlaşılmaktadır. Genç Osman’ın öldürülmesi(1622), Dördüncü Murad’ın

İran seferi ve Bağdat'ın fethi(1636) gibi birçok olay, Kayıkçı Kul Mustafa'nın şiirlerine konu olmuştur. Özellikle Dördüncü Murad'ın Bağdat kuşatması sırasında şehit olan Genç Osman adlı kahramanla ilgili destanı oldukça yaygındır. Bu destan günümüzde, Anadolu ve bugün sınırlarımızın dışında bulunan Türklerin yerleşim bölgelerinde değişik rivayetlere bağlanarak anlatılmaktadır. (Aslan, 2008: 219)

Kayıkçı Kul Mustafa'nın, aşağıdaki destanı, Dördüncü Murad'ın Bağdat'ın fethine katılan Genç Osman adlı bir askerin kahramanlıklarını anlatır. Bağdat'ın alınmasından sonra askerler ve halk arasında bir Genç Osman menkıbesi doğmuş ve bu menkıbe Kayıkçı Kul Mustafa'nın dilinde destanlaşmıştır. Daha sonraki süreçte, bu destana bağlı olarak Anadolu'da birçok Genç Osman rivayetleri anlatılmaya başlamıştır.

Bu olay, halk edebiyatı ürünlerinin ortaya çıkıp şekillenmesi konusunda tipik bir örnek teşkil etmektedir. Şöyle ki; Genç Osman'ın Bağdat kuşatması sırasında gösterdiği kahramanlıklar, tarihi çekirdek bir olaydır. Bu kahramanlık olayları efsanevi ve olağanüstü unsurlarla bezenerek menkıbeleşmiş, halk şairi bu menkıbelerden ilham alarak manzum bir destan meydana getirmiştir. Olağanüstü motiflerle donatılan bu destan, halk düşüncesinde, Genç Osman'ın kahramanlıkları etrafında halk rivayetlerinin ve halk hikâyelerinin doğmasına neden olmuştur. (Aslan, 2008: 220)

İptida Bağdad'a sefer olanda
Atladı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktar kaptı sancağı
İletti bedene dikti Genç Osman

Askerin bir ucu yürüdü Van'dan
Kılıcın kabzası görünmez kandan
Bağdad'ın içinde tozdan dumandan
Toz duman içinde kaldı Genç Osman

Osman der ki eğerleyin kır atım
Piyade askeri sipere yatın
Durmayın evlatlar Bağdad'ı tutun
Bağdad'ta yalnız kaldı Genç Osman

Kalenin kapusun Genç Osman açtı
Nice kâfirlerin tedbiri şaştı
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Yiğitlere serdar oldu Genç Osman

Sultan Murad der ki; gelsin göreyim
Nasıl yiğit imiş ben de bileyim
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim
Vezirliğe şayestedir Genç Osman

Bağdad'ın içine girilmez yastan
Her ana doğurmaz böyle bir aslan
Kelle koltuğunda geliyor Osman
Yiğitlerin serçeşmesi Genç Osman

Kul Mustafa karakolda gezerken
Gülle kurşun yağmur gibi yağarken

Yıkılası Bağdad seni döğerken
Şehitlere serdar oldu Genç Osman (Köprülü, 1930: 32).

2. Armutlu

“Mağrip Ocakları ya da Garp Ocakları diye anılan Cezayir, Tunus ve Trablusgarp (Libya)'ta Türk denizcileri arasında yetişmiş saz şairlerimiz vardır. Bunlar, Anadolu'dan oralara gitmiş Türk çocuklarıdır. Ya aileleriyle birlikte Garp Ocaklarının çeşitli ülkelerine gönderilerek orada büyümüşler ya da ailelerini Anadolu'da bırakıp denizci olarak gemilerde görev almışlardır. Mağrip ülkelerine yerleşen Türkler, zamanla yerlilerle kaynaşmışlar, yerli kızlarla evlenmişler, Anadolu ile bağlantılarını kesmişler ama Türk olduklarını hiçbir zaman unutmamışlardır. Bir diplomatımızın bildirdiğine göre, bugün Cezayir'de sayıları yüz bini geçen Türk soyundan Cezayirli vardır. Bunlar "Kuloğlu" diye anılır ve Türk soyadı taşırlar. Türkçeyi bilmeyen ve Türkçeyi görmemiş olan bu soydaşlarımız, ‘Biz Türk aslındanız.’ demekle övünürler.” (Soysal, 1966: 2) İşte bu şairlerimizden biri de Armutlu'dur. Armutlu, aşağıda yer verdiğimiz elimizde bulunan tek şiirinde; 16. yüzyılın başı 17. yüzyılın sonlarında yaşayan, Osmanlı devletinin ünlü amirallerinden Murat Reis 'in İslam uğruna yapmış olduğu fethi anlatmaktadır. Şiirde onun yiğitlikleri, kahramanlıkları başta olmak üzere gazilerin bile cenk için silah tutması, kâfirlerin bu durum karşısında deniz savaşında kürekleri bırakmaları, Hz. Muhammet'in şefaati ile yiğitlerin kürekleri iyice yapışmaları anlatılır. Sonunda savaş kazanıldığı için zafer şiiri olarak nitelendirilebilir.

Murad Reis (geldi) gülbang cekdirdi
Din islâm sancağın diktüğü vaktin
Pâdişah uğrına niyyet eyledi
Çıkup Cezâyir'den gittiği vaktin

Gâziler cenk için gördi yarağı
Dayanmaz muhannedin buna yurağı
Hep kâfirler koyıvirdi küregi
Yezid gelüp kıcdan cattuğu vaktin

Yiğit Beğler hep kürege yapışdı
Kıcdan tob otına odlar erişdi
Muhammed'in şefâati yetişdi
Gemi yandı deyüp gördüğü vaktin

Murad Reis eydür zâhir bâtında
Yâ Rab hâcetim kabul eyle katında
Gök duman içinde kalduk tütünde
Kâfir baş tobunu atduğı vaktin

Armutlu eydür be sultânım Hak-ıla
Heman yezidlerin fendi tob-ıla
Alarga itdirdik tüfek ile ok-ıla
Beş pâre kadirge çatduğı vaktin (Elçin,1988:17)

3. Mağripliöğlü

Mağriblioğlu, hayatı ile ilgili net bilgilere erişemediğimiz şairlerden birisidir. Onun hayatı ile ilgili bilgilere sınırlı sayıdaki şiirlerinden yaptığımız çıkarımlar yoluyla ulaşabiliyoruz. Aşağıdaki şiirinde, Tunus'un fethinde yer alan Garp Ocağı şairlerinden biri olduğunu tespit edebiliriz. Şair bu şiirde Müslüman Türk askerinin cesurca Tunus'u savunmasını konu edinmiştir.

Tunus'un üstünde aslanlar saldın
Mevlâ'ya tevekkül oldun Cezâyir
Sen bu salısları şahandan m'aldın
Evvelki nâmını buldun Cezâyir

Hüseyin Bey ile İbrâhim Hoca
Gaziler dem çekti vardı kılınca
Yalnız beyleri kurtuldu anca
Bedestan'a değin kovdum Cezâyir

Gaziler silâhlı oldular süvar
Duşmanlar görünce kılmadı karar
Altı yüz çadırı kıldın târûmar
Tunus'tan âhını aldın Cezâyir

Mağribl'oğlu eydür yüz seksen çadır
Evliyâ enbiyâ bizimle hâzır
Tanrı'nın rahmeti ulu deryâdır
Tanrı'nın rahmetin buldun Cezâyir

(Elçin,1988:173)

4. Öksüz Dede

“III. Murat zamanında, 1577-1590 yılları arasında Osmanlı- İran savaşları sonunda Ferhat Paşa tarafından İran şehzadesi Mirza Haydar'ın İstanbul'a getirilmesi ile sonuçlanan olay dolayısıyla söylediği manzumesinden tanınır. Bu şiirden ancak yaşadığı çağ (16. yüzyılın ikinci yarısı) belli olan Öksüz Dede hakkında başka bir bilgi yoktur. Savaşlara katıldığına bakarak bir yeniçeri şairi olduğu söylenebilir. 17. yüzyılda yaşadığı kesin olarak bilinen Öksüz Âşık'ın şiirleri hep Öksüz Dede'ye mal edilmişse de yanlıştır.”(<http://mebk12.meb.gov.tr>)

Be bu söyleyen kuduret dilidir
Cümle yaradılmış hakkın kuludur
Beylere armağan Şahın kuludur
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

İmirza'mı anan Şah'ı sevendir
Meydanda oynayan toptur, çövgendir
Üsküfû alında yavru doğandır
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Alnıma yazılan kara yazıdır
İmirza'm babanın iki gözüdür
Sarayda beslenmiş körpe kuzudur
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Değme baba kıyar m'ola oğluna
Saldı garipliğe bakar yoluna
Bizden selam olsun Osman Oğlu'na
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Ferhad Paşa ilimize geldi hay
Yenemedim yavrucağım aldı hay
Hasretimiz kıyamete kaldı hay
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Hani benim çerilerim nökerim
Yedi yıldır ben bu derdi çekerim
Zebun oldum dört yanıma bakarım
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Akar gözlerimden kan ile yaşım
Dün-ü gün hasretlik çekmedir işim
Hem ehlim ayalım oğlum yoldaşım
İmirza'mı hoşça tutun ağalar

Öksüz Dede durmaz söyler sözünü
Hakk'a doğru tutup gider özünü
Bizim için öpün iki gözünü
İmirza'mı hoşça tutun ağalar...

5. Üsküdarî

“Bir savaş öncesinde ve savaş boyunca askerin savaşa teşvik edilmesinde harp edebiyatı önemli bir işlev görür. Savaş öncesinde ordu teknik açıdan harbe hazırlanırken psikolojik ve hissî bakımından da harp edebiyatı askeri savaşa hazırlar. Hatta bununla da kalmaz; radyonun, televizyonun olmadığı yıllarda savaş boyunca hem cephedeki askerin savaşa teşviki hem de cephe gerisinin moralinin kuvvetli tutulması noktasında harp edebiyatı propaganda işlevi de görür. Kısaca, savaş atmosferinde harp edebiyatı bugünkü terminolojiyle söyleyecek olursak psikolojik harekâtın en önemli unsurlarından biri olur.”(Çakır, 2013: 46) Üsküdarî de aşağıdaki şiirinde savaşa teşvik işlevini yansıtmıştır.

“Gaza edelim gaziler
Mert olan yiğit böyle günü özler
Din yolunda savaşalım gaziler

Gaza edenlerin kılıcı arşa asılır.” Sözlerinden de anlaşıldığı üzere, şiirin tüm dörtlüklerinde bir savaş çağrısı vardır.

Türki Üsküdarî

Girid için emir geldi çünkü oldu yazılar
Merd oğlu merd olan yiğit böyle günü özüler
Çünkü kurban için doğar anadan koç kuzular
Hazır olun din yoluna cenk idelim gaziler

Ol küffâr-ı bedfiâlin bu yıl yayı yasılır

Hak emriyle Kandiye'den kısmetleri kesilür
Gazi olan yiğitlerin tığı arşa asılır
Hazır olun din yolunda cenk edelim gaziler

Merd yiğidin settâresi açılır
Merd ile nâmerd olanlar o mahalde seçilür
Şehid olan gazilere hulle donlar biçilür
Hazır olun din yoluna cenk edelim gaziler

Merd olanlar terkeylemez gayret ile ârını
Din yoluna sebîl eder elde olan varını
Âsumane çıkaralım kâfirlerin zârını
Hazır olun din yoluna cenk edelim gaziler

Üsküdarî bu mahalde hatm idelüm sözümüz
İnşâallah dü cihanda dâima ak yüzümüz
Şehir olan hulle giyib tel kamsun gazimiz
Hazır olun din yoluna cenk edelim gaziler (Elçin,1988: 53)

6. Hayali

“Elimizde bulunan şiirlerinden, Osmanlı veziri Lala Mustafa Paşa'nın 1578 yılında başladığı İran seferine katıldığını öğrendiğimiz Hayali'nin hayatı hakkında başka bir bilgimiz yoktur. 1578 yılında Osmanlılarla İranlılar arasında yapılan Çıldır Savaşını, elimizde beş dörtlüğü bulunan bir destan parçasında ayrıntılı bir biçimde anlatmasına bakılırsa, Hayali'nin bu savaşa bizzat katılmış bir asker şair olduğunu söyleyebiliriz.” (Aslan,2008: 193)

7. Oğuz Ali

Turgud Paşa eydür Beğler
Tez şimdi ölüm dimiş
Nic'idelüm emir Hakk'un
İr-gec birdir yolun dimiş

Gelsün kullarımın hası
Giysün siyah itsün yası
Cerbe ile Tarabulus'u
Viran oldu şarım dimiş

Mevlâ'm sılaya gurbete
Düşürdi bizi furkata
Malta ile Ekalon'da
İremedi ölüm dimiş

Kesildi Akdeniz'in yolu
Viran oldu Magrib evi
Cicilye var Anabolu
Şindengerü oğun dimiş

Oğuz Ali durmaz çağlar

Âlem yasin dutmuş ağlar
Hân Süleyman eydür Beğler
Büküldi ya belin dimiş (Elçin,1988: 6)

8. Çırpanlı

Hayatı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. Çırpanlı'nın elimizde bulunan tek şiirinde onun şairlik kudretini görmekteyiz. Aşağıdaki şiiri tahlil edildiğinde, onun da Garp Ocağı mensubu bir şair olduğu tespit edilebilir. Aşağıdaki şiir, bir savaşın başında düşmana meydana okumaya dair destanlar grubuna girer. “İlan edilmiş veya edilmek üzere olan bir savaşa dair meydana getirilen destanlarıdır. İlan edilmiş veya edilmek üzere olan savaşlara dair destanlarda âşık çoğunlukla her iki tarafın kuvvetlerini kıyaslayarak düşmana karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu ve düşmanı bekleyen yenilginin büyüklüğüne işaret ederek ona meydan okur.” (Çobanoğlu, 2000: 72-73)

Destanda; savaşın başlamasından evvel, kâfirlerle Cezayir askerlerinin mukayesesi yapılmış düşmanın yani kâfirlerin asla Cezayir askerleriyle başa çıkamayacağı onları yenemeyeceği anlatılmıştır. Başta Çırpanlı kendisinin olmak üzere tüm askerlerin birer Hz. Ali 'ye dönüştüğüne vurgu yapmıştır. Şiire bakıldığında onun sade ve açık bir dil kullanan bir halk şairi olduğu anlaşılmaktadır.

Destan

Tâ ezelden kılıc sala geldi bunlar düşmana
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz
Her kim düşman olur ise kendi gelir pişmana
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Görmez misin kabâili hep kâfire taptılar
Kaçup gider iken papas şâhin gibi kaptılar
Cenk ile Tinkot'u alup bir muhkem burç yaptılar
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Yetmiş seksen bin atlısın bölük bölük bölmişler
Varup Fas'ın iki kere alup gene gelmişler
Bir kimseden fayda yoktur Hak'dan gayri bilmişler
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Çırpanlı eydür gerçek cümle ol Hudâ'nın kuludur
Her birisi cenk yerinde bir Hazreti Ali'dir
Saâdetlü pâdişâhin kanadıdır koludur
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz (Elçin,1988:29)

9. Benli Ali

Kaside-i Fethi Cicil

Tuğ çeküp çıktı otag biz cihâd üstüneyüz
Ol Hudâ'ya şirk iden kahr-i ibâd üstüneyüz
Hâk-i râha yüz sürüben irdi İslâm askeri
Kal'asın burcun adûnun biz ihât üstüneyüz

Seng-i tob kurşun nisâr ettik adûnun bağrına

Bir gazâ ittik cihanda dünya mâli uğruna
Ser aluben ser viririz Âl-i Osman uğruna
Dögüşürüz haşre dek Hakk-ı şehâd üstüneyüz (Elçin,1988: 58)

10. Kara Hamza

“Osmanlı İmparatorluğu devrinde Kuzey Afrika'da Tunus, Cezair veya Fas gibi memleketlerde asker, memur veya derviş olarak vazife görmüş Türk halk şairleri vardır. "Kuloğlu" olanları istisna edilirse çoğunlukla Anadolu ve Rumeli'de doğan bu şairlerden biri de Kara Hamza'dır. Kudretli bir şair olan Kara Hamza, Bektaşidir. Cezair'de bulunmuştur. Şiirlerinden az çok tahsil gördüğü anlaşılan Kara Hamza'nın bazı cönklerle mecmualarda şiirlerinden kopmuş parçalara tesadüf edilmektedir.” (Elçin,1958: 528-529)

Terk eyleyüp vatanını ilini
Hanı Cezayir'e gelenlerimiz
Arayalım biz şunları bulalım
Hanı dostlarımız yarenlerimiz

Uzaktur yolları dağlar aşarlar
Gaza ugrına hanı sefer açanlar
Ali meydanında şehit düşenler
Gelmedi derya da kalanlarımız

Cümlesi bir yere komışlar başın
Çok yiğit aldurmuş yanından işin (eşin)
Kimi dostung sorar kimi kardaşın
Yalı kapusunda duranlarımız

Gurbetliğe giden ağlar gülmez
Gülerse de çeşminin yaşını silmez
Küffâr ykasına düşenler gelmez
Hanı İspanya'da kalanlarımız

Kara Hamza'm eydir neçün gelmez
Cem eyleyüp nasibini diremez
Sılasına varan üç gn duramaz
Sultan Cezâyir'e gelenlerimiz (Elçin,1988: 529)

11. Kuloğlu

“Kuloğlu aşk ve kahramanlık şiirleri söylemiş bir saz şairidir. Dördüncü Murat'ın ölümü için söylenmiş bir mersiyesi yaşadığı zamanı belli ettiği gibi silahtar tarihindeki silahtar tarihindeki bir kayde göre Kuloğlunun musahip Mustafa paşanın babası olduğunu meydana koymaktadır.” (Akyüz,1957:1436)

Kuloğlu askeri zaferler ile ilgili destanlar sınıflamasına giren destan türünde oldukça başarılı şiirler yazmıştır. Bu destanlar “Kazanılan bir askeri zaferin başta ülkenin yöneticisi olmak üzere geniş halk kitlelerine müjdelenip duyurulmasını hedefleyen destanlardır. Bu destanlarda özellikle savaşın kazanılmasını sağlayan kahraman veya kahramanlar öğülürse de ön plana çıkarılarak işlenen konunun kazanılan zaferin müjdesi olmasıyla benzer konuları daha genel mahiyette ele alan kahramanlık ve savaş destanlarından ayrılırlar.” (Çobanoğlu,2000: 77)

Aşağıdaki şiirde de Kuloğlu, kazanılan bir zaferin sabah rüzgârıyla İstanbul'a haber olarak iletilmesini ister. Cezayirli deyişle kendisini kast eden şair, Cezayirinin kâfir gemilerini nasıl aldığını, savaşta nasıl kazandıklarını anlatmaktadır. Şiirin teması, zaferi haber vermektir. Yine şiirde Hz. Ali'nin savaş meydanlarındaki kahramanlıklarına atıfta bulunularak hatırlatma ve teşbih sanatları kullanılmıştır. Bu Hz. Ali ve diğer din büyüklerine atıflar Garp Ocağı şairlerinin genelinde görülmektedir. Bu durumun sebebi ise bu asker grubunun genellikle Bektaşî tarikatına bağlı şairler olmalarında aranılabilir.

Bad-ı saba istambola varırsan
İşte Cezayirli geldi diyesin
Arza girip padişahı görürsen
Kafir gemilerin aldu diyesun

Kılıcın kement atmış sonunda
Seksen dirhem tüfenk atar kolunda
Kimi merhum olsun gaza yolunda
Kimi hakka teslim oldu diyesun

Deryaya çıktular gaza kastuna
Gani mevlam saldı şikar üstüne
Her birüsü sefer alup destine
Hazreti Ali gibi saldu diyesun

Selam olsun bizden dostu yarana
Sevdiğini sinesine sarana
Kuloğlunun ahvalını sorana
Dört duvar içinde kaldı diyesun (Elçin,1988: 29)

12. Âşık Ömer

“Âşık Ömer'in doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Doğumu hususunda araştırmacıların ileri sürdüğü tarih 1619, 1621, 1651 yıllarıdır. Ölüm tarihi üzerinde ise birleşilen yıl 1707'dir. Düzenli ve tam bir medrese tahsili görmediği iddia edilen şâir, kendi kendini yetiştirmiş veya iyi bir medrese tahsili ile asrının diğer şâirleri arasındaki seçkin yerini almıştır. Edebiyatımızda ün yapmış, başta Fuzûlî olmak üzere birçok şâirin ve Hâfız'ın dîvânını okumuş, Sâdî'nin Gülistan'ını okuyup anlayacak kadar Farsça da öğrenmiştir. Yazdığı şiirlerinden anlaşıldığı üzere bir ordu şâiri olarak karşımıza çıkan 17. yüzyılın bu büyük şâiri bazı sınır kalelerinde bulunmuş, hatta bazı savaşlara da katılmıştır. Yine eserlerinden anlaşıldığı üzere Anadolu, Rumeli, Bağdat ve Rus illerini dolaşmıştır. İlk önce Adlî mahlasını kullanan şâirin Ömer mahlasını daha sonra tercih ettiği anlaşılmaktadır. Şiirlerinde Bağdat'tan Tuna boylarına kadar geniş bir coğrafyada gezdiği anlaşılan Âşık Ömer 1707 yılında İstanbul'da ölmüştür. Türbesinin Yemiş İskelesi'nde olduğu rivayet edilmektedir” (Karasoy vd)

Âşık Ömer'in Garp Ocakları'na kayıtlı olduğuna dair bir belge bulamasak da onun bu devirde yaşamış bir asker şair olduğunu bilmekteyiz.

Sonuç olarak Orta Asya ozan-baksı geleneğinin bir devamı olarak 16. Yüzyılda Anadolu'da teşekkül eden âşıklık geleneğini şiir temelli bir edebiyat oluşturmuştur. Yetişme ortamlarına göre âşıkları kırsal köy âşıkları, göçebe ve gezgin âşıklar, şehir âşıkları ve yeniçeri (asker) âşıklar şeklinde bir tasnif yapmak mümkündür. Her ortamın temsilcisi âşıklar yetişme

ortamlarına ve yetiştirme tarzlarına göre şiirlerini söylemişlerdir. Bu çerçevede 16. Ve 17 yüzyıl âşıkları içinde asker kökenli yeniçeri âşıklarını görürüz. Bu âşıklar döneminde yaşanan tarihi olayları, savaşları şiirlerine konu etmişler ve harp edebiyatı açısından tarihe önemli not düşmüşlerdir. Bu şiirler tahlil edildiğinde dönemin harpleri ve cephe gerisinde yaşanan olaylara önemli katkı sunar. Bu şiirler her ne kadar doğrudan tarihi bir vesika olarak görülme de harp edebiyatı açısından oldukça önem arz eder.

Kaynaklar

AKYÜZ, Hayri (1985). “Kul Mahlaslı Şairler Kuloğlu ve Kayıkçı Kul Mustafa” Türk Folklor Araştırmaları Dergisi (4):1436

ASLAN, E (1999), Halk Şiirimizde Tarihi Olaylar, Dicle Üniversitesi Yayınları , Diyarbakır.

ASLAN, E. (2008). Türk Halk Edebiyatı, Ankara : Maya Yayınları.

ÇAKIR, Ö.(2013). “Edebî Eserlerin Aynasında Balkan Savaşları ve İslam”. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4.2) : 43-56.

ÇETİN, Atilla. (1996). “Garp Ocakları” İslam Ansiklopedisi (13:382-386). İstanbul : Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.

ÇOBANOĞLU, Ö. (2000). Aşık Tarzı Türk Şiir Geleneği ve Destan Türü , Ankara : Akçağ Yayınları.

ELÇİN, Ş. (1985). “Kara Hamza”. Türk Dili Dergisi (49) :528 529

ELÇİN, Ş. (1988). Akdeniz’de ve Cezayir’de Türk Halk Şairleri, Ankara: Türk Kültür Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.

KARASOY, Y., YAVUZ, O. “17. Yüzyıl Saz Şâiri Âşık Ömer Üzerine Bazı Mülâhazalar”

KÖPRÜLÜ, F. (1930), Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, İstanbul : Evkaf Matbaası.

KUZUCU, S. (2015). “18. Yüzyılda Uluslararası Bir Sorun Olarak Garp Ocakları’nın Akdeniz’deki Korsanlık Faaliyetleri”, [Elektronik Sürüm.] Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, 9(17):1

SOYSAL, İsmail (27 Eylül 1966). “Türkiye ve Cezayir”. Cumhuriyet 2.